

**II.**

**Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011-2015**

**1. Úvod**

Ekologické zemědělství (EZ) má za sebou již 20 let svého rozvoje. Za tu dobu jeho vývoj pokročil obrovským směrem. Byla sjednocena evropská legislativa pro ekologické zemědělství a biopotraviny (nařízení Rady 834/2007 a nařízení Komise 889/2008), pro EZ platí také národní legislativa (zákon č. 242/2000 Sb., a vyhláška MZe č. 16/2006 Sb.). Jsou nastaveny také nástroje podpory rozvoje. Ekozemědělci jsou stabilně podporováni státem prostřednictvím Programu rozvoje venkova 2007-2013, a to jak v rámci agroenvironmentálních opatření v Ose II platbami na plochu zařazenou do ekologického zemědělství, tak formou bodového zvýhodnění při hodnocení investičních projektů (Osa I a III).

Zejména díky dotačním stimulům počet ekologických zemědělců dynamicky narůstá. K 20. 8. 2010 jich hospodařilo již 3 494, a to na výměře téměř 450 000 ha, což představuje podíl 10,42% z celkové výměry zemědělské půdy. Výměra orné půdy se v poslední době stabilně zvyšuje až na současných 55 000 ha, vzrůstá výměra vinic a sadů v ekologickém zemědělství a v režimu ekologického zemědělství jsou registrovány první chmelnice. Ve struktuře užití půdy v ekologickém zemědělství nadále převažují travní porosty, které v současné době představují zhruba třetinu všech travních porostů v ČR.

Se zvyšující se poptávkou narůstá počet výrobců biopotravin, kterých je nyní téměř 650. Ačkoliv na českém trhu stále převažuje podíl zahraničních biopotravin, nabídka českých biopotravin se postupně rozšiřuje. V poslední době stoupá také obliba různých forem přímého prodeje z ekofarem, zejména prostřednictvím farmářských trhů a biobedýnek.

ČR se aktivně podílí na zvyšování povědomosti o významu ekologického zemědělství a biopotravinách formou financování propagačních a osvětových aktivit. Mezi nejvýznamnější aktivity státu patří realizace celostátní osvětové kampaně „Propagace ekologického zemědělství a jeho produktů – přírodní bohatství“ (2008 – 2010) zaměřenou na zvýšení informovanosti spotřebitelů o biopotravinách a dále od roku 2005 každoroční akce „Září-Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“. K propagaci EZ přispívají významnou měrou také nevládní organizace, a to osvětovou činností v rámci svých realizovaných projektů, zajišťováním informačního servisu a pravidelnou organizací tradičních osvětových akcí.

V současné době již nemusí být prvotní snahou co nejvyšší počet ekofarmářů a co největší plochy zemědělské půdy v režimu EZ. Podpůrné stimuly a kontrolní mechanismy pro tuto oblast jsou nastaveny (podpora ekofarmářů, výrobců biopotravin, poptávka spotřebitelů) a budou i v budoucích letech způsobovat nárůst počtu ekozemědělců a výrobců biopotravin. Ukazuje se, že je potřebné klást důraz na kvalitu celého již vybudovaného systému.

Přes všechny optimistické ukazatele existuje v ekologickém zemědělství a produkci biopotravin velké množství výzev. Mezi oblasti, kterým je třeba věnovat pozornost, patří zejména zkvalitnění v oblasti zemědělské produkce, vybudování fungujících lokálních dodavatelsko-odběratelských vztahů, podpora odbytu lokálních biopotravin, profesionalizace struktur či přenos vědeckých poznatků do praxe. Představitelé ekologických zemědělců a výrobců biopotravin by se v budoucnu měli stát respektovanými nositeli moderních technologií a moderních environmentálních přístupů.

Cílem Akčního plánu je dosáhnout 15% podíl výměry zemědělské půdy při současném navýšení podílu biopotravin na trhu s potravinami na 3%. Tato disproporce je způsobena především tím, že ekologické zemědělství plní také mimoprodukční funkce, nejenom funkce produkční. Přibližně 80% výměry v EZ tvoří trvalé travní porosty. Důvodem je především vysoký podíl méně příznivých oblastí v ČR (především horských a podhorských oblastí). Pro tyto oblasti je důležitá údržba krajiny, protože v těchto příhraničních oblastech je vysoký podíl území s příkázaným režimem hospodaření (Národní parky, chráněné krajinné oblasti). Zemědělská produkce na orné půdě zde není vhodná, proto je základem obhospodařování těchto území pastva hospodářských zvířat, která tak přispívá nejen k údržbě krajiny, ale i k zachování pestré škály chráněných rostlinných druhů.

Na zpracování Akčního plánu se podíleli zástupci klíčových organizací v oblasti ekologického zemědělství. Pracovní skupina pro přípravu Akčního plánu EZ zahrnovala zástupce těchto organizací: ÚZEI, PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Bioinstitut, Potravinářská komora ČR prostřednictvím BIO sekce, EPOŠ spolek poradců v ekologickém zemědělství, PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, BIODONT, Compassion in World Farming, Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, zástupce nevládní organizace „Tradice Bílých Karpat“, zástupci vysokých škol, zemědělců a výrobců biopotravin.

## 2. Zhodnocení Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010

V roce 2004 přijala vláda ČR strategický dokument „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“, kde **byl stanoven hlavní cíl dosáhnout do konce roku 2010 podíl 10% zemědělské půdy v ekologickém zemědělství. Tento základní cíl byl splněn, v srpnu 2010 byl podíl již 10,42% (viz Tabulka 1).**

**Tabulka 1: Porovnání základních statistických údajů ekologického zemědělství**

	leden 2004	leden 2010	srpen 2010
<b>Počet ekologických zemědělců</b>	810	2 689	3 494
<b>Výměra zemědělské půdy v EZ (ha)</b>	254 982	398 407	442 869
<b>Podíl ZP v ekologickém zemědělství (%)</b>	5,97	9,38	10,42
<b>Počet výrobců biopotravin</b>	96	497	643

Akční plán do roku 2010 byl strukturován do 6 hlavních priorit:

- 1) vztah EZ k životnímu prostředí a pohodě zvířat,
- 2) posílení důvěry spotřebitele-propagace,
- 3) zpracování a marketing,
- 4) schopnost podnikat a ekonomická životaschopnost,
- 5) výzkum-vzdělávání-poradenství,
- 6) nástroje politiky-politická řešení.

Akční plán neřešil problematiku legislativy nebo státní podpory ekologického zemědělství, tyto oblasti jsou řešeny příslušnými právními předpisy a programovými dokumenty. Za účelem realizace Akčního plánu byla usnesením vlády č. 236/2004 zřízena meziresortní pracovní skupina. Na realizaci Akčního plánu se také podílely ad hoc expertní pracovní skupiny. Vzhledem ke skutečnosti, že v průběhu realizace Akčního plánu došlo k úzké spolupráci obou skupin, realizované aktivity se v některých oblastech prolínají.

### **2.1 Propagace – zvyšování důvěry spotřebitele**

Zvyšování důvěry spotřebitele a zvyšování jeho informovanosti o ekologickém zemědělství bylo považováno za klíčový aspekt dalšího rozvoje trhu s biopotravinami. Nejdůležitější byla především propagace národního loga BIO, kterým se označují biopotraviny.

- národní logo BIO, kterým se označují biopotraviny, bylo převedeno do vlastnictví státu a spravuje ho MZe ČR,
- byla navázána spolupráce s marketingovým odborem SZIF ve věci propagace biopotravin marketingovým odborem,
- od roku 2008 do roku 2010 byla realizována první státní propagační kampaň na podporu zvýšení informovanosti spotřebitele o ekologickém zemědělství,
- pravidelně byla podpořena expozice českého ekologického zemědělství na mezinárodním veletrhu Biofach v Norimberku,
- prezentace ekologického zemědělství prostřednictvím MZe probíhá pravidelně také na výstavách Země Živitelka nebo Salima.

Dále byly realizovány propagační akce nevládních organizací, některé z nich byly finančně podpořeny MZe. Cílem pořádaných akcí byla nejenom obecná propagace ekologického zemědělství a biopotravin, ale také prezentace konkrétních ekologických zemědělců a jejich hospodářství, výrobců či zpracovatelů a jejich výrobků, podpora odbytu doma i v zahraničí, zvýšení informovanosti veřejnosti a propagace jednotlivých regionů.

#### **Příklady tradičních akcí**

- soutěž o nejlepšího ekologického zemědělce roku – Bartákův hrnec,
- soutěž o nejlepší biopotravinu roku,
- biovíno Pavlov pod Pálavou – mezinárodní spotřebitelská ochutnávka biovín.

V roce 2005 MZe společně s MŽP poprvé vyhlásily měsíc září jako Měsíc biopotravin. V současné době se jedná o pravidelnou akci financovanou MZe. Dne 1. září se vždy koná úvodní tisková konference, v průběhu měsíce září probíhá vždy několik desítek různých akcí na podporu propagace ekologického zemědělství ve všech regionech celé České republiky – biodožínky, biojarmarky, dny otevřených dveří, semináře, exkurze, ochutnávky biopotravin apod.

#### **Zřízení webových stránek:**

MZe přispělo na provoz internetových stránek určených pro spotřebitelskou veřejnost, konkrétně se jednalo o zřízení stránek [www.biospotrebitel.cz](http://www.biospotrebitel.cz), které provozuje PRO-BIO liga ochrany spotřebitelů a přátel ekologického zemědělství, a stránek [www.agronavigator.cz/ekozem](http://www.agronavigator.cz/ekozem). Mimo to vznikly další spotřebitelsky orientované internetové stránky, například [www.bio-info.cz](http://www.bio-info.cz), nebo [www.biopotraviny.info](http://www.biopotraviny.info).

## **2.2. Výzkum, vzdělávání, poradenství**

Nejvýznamnější realizovanou aktivitou v této oblasti bylo v roce 2004 založení společnosti Bioinstitut o.p.s., se sídlem v Olomouci, která vznikla za účelem nezbytného zastřešení aktivit týkajících se výzkumu, vzdělávání a poradenství v ekologickém zemědělství.

Další zásadní výstupy Akčního plánu v této oblasti jsou následující:

- začlenění ekologického zemědělství do témat projektů v rámci Národní agentury pro zemědělský výzkum (NAZV). Do Výzkumného programu MZe 2005 – 2009 byla zařazena priorita „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ s cílem podpory produktů ekologického zemědělství a rozvoje trhu s biopotravinami a možnosti přenášení poznatků z této oblasti do konvenčního a integrovaného zemědělství,
- dne 16.11.2005 schválila vláda svým usnesením č. 1477/2005 „Program výzkumu v agrárním sektoru 2007-2012“. V tomto programu je jeden z výzkumných směrů věnován ekologickému zemědělství, kde je hlavním cílem zdokonalovat systém pěstování rostlin a chov hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství pro výrobu potravin v kvalitě BIO,
- zavedení dotačního titulu pro podporu poradenství v ekologickém zemědělství v rámci „Zásad MZe, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací“ pravidelně od roku 2004,
- za finančního přispění MZe byla zprovozněna „Databanka výzkumu ekologického zemědělství“, jejímž cílem je shromažďovat všechny dostupné ukončené i zahájené výzkumné práce v oblasti ekologického zemědělství. Jde o elektronickou databázi, která je dostupná na stránce [www.pro-bio.cz/vyzkum](http://www.pro-bio.cz/vyzkum),
- za finanční podpory MZe probíhá každoročně od roku 2001 mezinárodní konference Evropská letní akademie ekologického zemědělství (Bioakademie) se dvěma ročníky vědecké konference (2008, 2009),
- ekologické zemědělství se vyučuje na několika středních školách, např. Dalovice, Humpolec a Rožnov pod Radhoštěm a na zemědělských fakultách v Praze, Brně a v Českých Budějovicích,
- poradenství v EZ zajišťovali privátní poradci akreditovaní MZe ČR, regionální centra svazu PRO-BIO a EPOS spolek poradců v EZ,
- v roce 2009 byla ustanovena Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ), která sdružuje producenty a zpracovatele biopotravin a propojuje je s výzkumem.

## **2.3. Zpracování a marketing**

Problematika zpracování, odbytu a marketingu biopotravin byla v době tvorby akčního plánu (2003) hodnocena jako nejslabší článek systému ekologického zemědělství. Aktivity Akčního plánu se v této oblasti zaměřily především na osvětovou a propagační činnost. Realizace tohoto bodu tak velmi úzce souvisí s aktivitami v oblasti propagace a informování spotřebitele. Byly realizovány následující aktivity:

- podpora sdružování výrobců byla obsažena v Horizontálním plánu rozvoje venkova (HRDP) na roky 2004-2006,
- od roku 2007 podpora výrobců biopotravin v rámci opatření Osy I Programu rozvoje venkova (PRV) „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“,

- důležitým krokem pro zlepšení odbytu a marketingu biopotravin bylo navázání spolupráce s marketingovým odborem SZIF,
- v roce 2005 proběhly v 9 regionech ČR celodenní vzdělávací semináře na téma „Prodej a marketing produktů ekologického zemědělství“, v souvislosti s tímto seminářem byla vydána informační brožura „Základy marketingu pro ekologické zemědělce“. Konání seminářů finančně podpořilo MZe. V roce 2006 byl realizován obdobný cyklus seminářů na téma „Zpracování a odbyt produktů ekologického zemědělství“,
- v roce 2005 byly také vydány dvě publikace MZe na téma: „Jak spolupracovat s maloobchodními prodejny při prodeji bioproduktů“ a „Biopotraviny a jejich prodej v maloobchodě“,
- od roku 2008 zajišťuje ÚZEI komplexní sběr statistických dat ekologického zemědělství a produkce biopotravin, a to jak pro národní potřeby, tak pro potřeby EK a EUROSTATu,

V roce 2007 byl schválen Radou vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) Program „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ zaměřený na odbyt a marketing, který je v letech 2008 až 2011 finančně podporován MZe. V programu byly podpořeny tři projekty zaměřené na vzdělávání, poradenství a tvorbu metodik pro podporu odbytu biopotravin, na zavádění biopotravin do škol a na podporu odbytu biopotravin.

I když podíl biopotravin činí v ČR pouze 0,75% z celkového obratu prodeje potravin, což je ve srovnání s ostatními vyspělými zeměmi nedostatečné, je třeba konstatovat, že za dobu realizace Akčního plánu došlo k výraznému zlepšení. Rozrostla se síť specializovaných prodejen zdravé výživy s biopotravinami, dominantními prodejci biopotravin se staly maloobchodní řetězce. Zvýšil se odbyt formou přímého prodeje a rozšířil se sortiment českých biopotravin (výkup, zpracování a prodej biopotravin a mléčných výrobků).

Cílem nového Akčního plánu je dosáhnout podíl 3% biopotravin na trhu s potravinami do roku 2015. Jde o cíl velmi ambiciózní, protože v praxi jde o ztrojnásobení poptávky spotřebitelů po biopotravinách v průběhu 5 let.

Nejvyšší podíl biopotravin je v současné době v Dánsku (6%), Rakousku (5,3%), Švýcarsku (4,5%), a Německu (3,2%).

Typickými biokomoditami, po kterých je největší poptávka, jsou mléko a mléčné výrobky, ovoce, zelenina, pečivo, maso, nápoje, obiloviny, mouka apod. V současné době se asi 60% bioprodukce do ČR dováží, cílem do roku 2015 je dosáhnout minimálně 60% podíl české bioprodukce. V současné době se dováží například dětská výživa, sirupy, pohanka, oleje, mořské řasy, nebo různé pochutiny, a to na základě dovozního zmocnění MZe. Tento údaj se týká pouze zemí mimo EU, v rámci EU platí volný pohyb zboží a tudíž nejsou k dispozici celkové statistiky objemu dovozu a vývozu. Vzhledem k tomu, že od roku 2004 MZe již nevydává vývozní osvědčení, neexistuje jednotný přehled vyvážených biopotravin.

#### **2.4. Vztah ekologického zemědělství k životnímu prostředí**

Za účelem institucionálního zabezpečení řešení této problematiky jmenovalo MŽP pracovní skupinu „Ekologické zemědělství v ochraně přírody a krajiny“. Tato pracovní skupina byla jmenována náměstkem MŽP a byla zároveň poradním orgánem MŽP v otázkách ekologického zemědělství. Členy pracovní skupiny byli experti z univerzit, výzkumu, svazu ekologických zemědělců i zástupci praxe.

**Hlavní výstupy:** Pracovní skupina se zaměřila především na zvýšení informovanosti odborné veřejnosti, za finanční i organizační podpory MŽP byly vydány následující publikace:

- studie Diverzita a ekologické zemědělství, která zpracovává literární rešerši na dané téma a dále se zaměřuje na problematiku travních porostů v ekologickém zemědělství,
- bulletin ekologického zemědělství na téma travních porostů, který neřeší tuto problematiku pouze z produkčního hlediska, ale rozebírá i přístupy přírodovědné s cílem zvýšení druhové pestrosti společenstev,
- publikace vydaná v roce 2005 v ÚZPI: Šetrné formy zemědělského hospodaření v krajině, mimo jiné s popisem aktuálních dotačních titulů MZe a MŽP v oblasti ochrany přírody,
- v rámci projektu týkajícího se minimalizace znečištění vod v povodí Dunaje přechodem na EZ, bylo jedním z výstupů vydání publikace „Přínos ekologického zemědělství pro kvalitu podzemních a povrchových vod“,
- publikace MZe „Ekologické zemědělství a biodiverzita“, jejíž součástí byla prezentace poznatků o vlivu ekologického zemědělství na biodiverzitu a krajinu.

Další realizované aktivity:

- realizace projektu Ekozemědělci přírodě, v rámci kterého byla Bioinstitutem, o.p.s. vytvořena síť modelových farem s praktickými příklady kladného přístupu k životnímu prostředí a krajině nad rámec požadavků legislativy ekologického zemědělství,
- realizace projektu financovaného prostřednictvím Operačního programu pro rozvoj lidských zdrojů MŽP, vznik agroenvironmentálních informačních a poradenských center, které měly zásadní význam pro rozvoj EZ, zejména ve vztahu k přírodě a krajině,
- v letech 2008 – 2010 byl na MZe ČR vytvořen samostatný úsek životního prostředí, výzkumu a vzdělávání.

## **2.5. Pohoda zvířat**

Úkoly týkající se pohody zvířat se prolínají s dalšími prioritami, především se vzděláváním, výzkumem, osvětou a poradenstvím. Pohoda zvířat je také jedním z témat Programu rozvoje venkova 2007 -2013.

Byly realizovány především vzdělávací akce směrem k odborné veřejnosti:

- v „Programu výzkumu v agrárním sektoru 2007-2012“, který schválila vláda 16.11.2006 svým usnesením č. 1477/2005, je jeden z výzkumných směrů věnován problematice pohody zvířat, kde hlavním cílem je zlepšit pohodu hospodářských zvířat, konkrétně stanovit kritéria pro pohodu zvířat u intenzivních i extenzivních chovů,
- seminář o ekologickém zemědělství a pohodě zvířat pro ekologické i konvenční zemědělce, veterináře a poradce 20. září 2004, s účastí prof. Webstera – předního odborníka na problematiku pohody zvířat z Bristolské university. Seminář uspořádal svaz PRO-BIO ve spolupráci a s finanční podporou Nadace na ochranu zvířat, seminář se konal ve velkém sále ÚZPI Praha,
- 2. díl učebnice EZ je věnován především ekologickým chovům zvířat včetně samostatné kapitoly o pohodě zvířat a legislativě ČR a EU v této oblasti. Učebnici vydal svaz ekologických zemědělců PRO-BIO ve spolupráci a s finanční podporou MŽP a Nadace na ochranu zvířat,
- v rámci mezinárodní konference Bioakademie 2005 v Lednici na Moravě proběhla samostatná konference na téma „Zdraví zvířat v ekologickém zemědělství“. Diskutovala se především legislativa, venkovní chovy, alternativní přístupy k léčení a význam prevence. Sborník přednášek je k dispozici na internetu [www.pro-bio.cz](http://www.pro-bio.cz).

## **2.6 Ekonomika podnikání**

Ekonomiku podnikání nelze považovat za samostatnou prioritu, ekonomika podnikání je úzce vázána na všechny ostatní priority Akčního plánu (především na zpracování a odbyt, poradenství, vzdělávání, pohodu zvířat). V této souvislosti Akční plán požadoval posílit podporu zpracování bioproduktů, chovů hospodářských zvířat, diverzifikaci činnosti (agroturistika) a výrobu regionálních specialit. Ostatní úkoly se týkaly především poradenství a byly nebo jsou řešeny v rámci priority Poradenství, např. byl vytvořen seznam akreditovaných poradců pro ekologické zemědělství.

Byly realizovány především následující aktivity:

- v rámci Programu rozvoje venkova 2007-2013 jsou od roku 2007 bodově zvýhodněni v rámci investičních projektů výrobci biopotravin (podpora výstavby a rekonstrukce prostor pro výrobu a skladování biopotravin) a ekologičtí zemědělci s investičními projekty týkajícími se oblasti agroturistiky,
- v rámci projektu MZe „Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin“ byly od roku 2008 podpořeny úspěšné ekologické farmy zaměřující se na ochranu životního prostředí, v rámci projektu „Ekozemědělci přírodě“. Byl komunikován přínos těchto farem pro životní prostředí (informační letáky, informační tabule na ekofarmách, exkurze na ekofarmy apod.),
- v rámci sběru statistických dat EZ prostřednictvím ÚZEI jsou sledovány i tržní ukazatele hospodaření v EZ, zejména údaje o uplatnění bioprodukce na trhu,
- v rámci projektu MZe „Podpora rozvoje regionálního odbytu biopotravin“ je od roku 2009 podpořeno poradenství pro ekologické farmáře zaměřené na zlepšení ekonomiky podniku, včetně výběru vhodných poradců,
- prostřednictvím svazu PRO-BIO bylo průběžně poskytováno poradenství pro farmáře zaměřené na požadavky administrativního systému EZ.

## **2.7 Nástroje politiky, politická řešení**

Usnesením vlády č. 236/2004 k Akčnímu plánu bylo ministru zemědělství uloženo vytvořit pro realizaci cílů Akčního plánu meziresortní pracovní skupinu. Tato pracovní skupina byla vytvořena ze zástupců dotčených resortů a krajů. Skupina byla spojena s expertními pracovními skupinami, pravidelně se scházela a dávala doporučení MZe k naplnění cílů Akčního plánu.

Byly realizovány především následující aktivity:

- po přijetí Akčního plánu vládou ČR v roce 2004 byl Akční plán také schválen Stálým výborem EK pro ekologické zemědělství,
- v rámci tématického úkolu ÚZEI jsou od roku 2006 každoročně sledovány statistické údaje EZ, které jsou následně MZe zveřejňovány,

- v rámci projektu MZe „Zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“ dochází od roku 2009 k praktickému zavádění biopotravin do stravovacích zařízení škol a předškolních zařízení
- byla navázána spolupráce s evropskými organizacemi zabývajícími se problematikou EZ, zejména s výzkumným ústavem EZ FiBL ze Švýcarska a s organizací IFOAM EU Group se sídlem v Bruselu.
- byla navázána spolupráce s národními nevládními organizacemi, zejména se svazem ekologických zemědělců PRO-BIO, nebo s organizací Bioinstitut o.p.s.

### 3. Současný stav ekologického zemědělství v ČR

#### 3.1 Statistika dotace a kontrola v EZ

##### 3.1.1. Aktuální statistické údaje EZ

V posledních několika letech došlo v České republice k dynamickému nárůstu počtu ekologických farem i výrobců biopotravin. (viz tabulka 2). Podíl ekologicky obhospodařované plochy dosáhl k 20. 8. 2010 10,42 % celkové zemědělské plochy vedené v katastru nemovitostí (cca 4,2 mil. ha). Pokud bychom vycházeli z údajů o aktivním užívání zemědělské půdy subjekty podnikajícími v zemědělství, kde výměra činí cca 3,5 mil. ha, byl by podíl ještě vyšší.

Zájem o tento způsob hospodaření nastal zejména díky zvýšení a stabilizaci státní podpory v rámci Programu rozvoje venkova. Dalším faktorem byla stoupající poptávka po biosurovinách ze strany výrobců biopotravin a zahraničních odběratelů a v neposlední řadě i zájem spotřebitelů, vyvolaný řadou informačních kampaní státu i maloobchodních řetězců, které propagovaly biopotraviny zejména jako součást moderního a zdravého životního stylu. Do srpna 2010 se zvýšil počet výrobců biopotravin na celkových 643 podniků.

K poměrně velkému nárůstu došlo i ve výměře trvalých kultur, a to zejména v sadech (4 650 ha). Za poslední dva roky rapidně stoupl počet vinařů, kteří vstoupili do systému EZ, a předpokládá se jejich další navýšení. Důvodem jejich zájmu jsou i neobsazené pozice na trhu s biovinem a možnost exportu.

Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství je ve většině krajů podobná celorepublikovému průměru. S 80 % dominují trvalé travní porosty (TTP), orná půda tvoří cca 13%. Z celkového počtu 2 689 farem provozuje cca 280 ekofarem také souběžnou konvenční produkci na výměře cca 50 000 ha, což představuje asi 12% z celkové výměry EZ.

**Tabulka 2: Srovnání základních statistických ukazatelů EZ**

	31.12.2008	31.12.2009	Nárůst za leden-prosinec 2009	Nárůst za leden-prosinec 2009 (%)
<b>Počet výrobců biopotravin</b>	410	<b>497</b>	87	22
<b>Počet ekofarem</b>	1 802	<b>2 689</b>	887	49
<b>Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)</b>	338 722	<b>398 407</b>	59 685	18
<b>Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)</b>	7,97	<b>9,38</b>	1,41	---
<b>Výměra orné půdy (ha)</b>	34 990	<b>44 906</b>	9 916	28
<b>Výměra trvalých travních porostů (ha)</b>	278 913	<b>329 232</b>	50 319	18

Výměra trvalých kultur (sady) (ha)	2 777	3 678	901	32
Výměra trvalých kultur (vinice) (ha)	408	645	237	58
Výměra trvalých kultur (chmelnice) (ha)	0	8	8	---
Ostatní plochy (ha)	21 634	19 890	- 1 744	- 8

**Tabulka 3: Porovnání základních statistických ukazatelů EZ s okolními státy v roce 2009**

Ukazatel	Rakousko	Německo	Polsko	Slovensko	ČR
Počet ekofarem	20 000	20 000	15 000	1 000	2 689
Výměra zemědělské půdy v EZ	493 000	908 000	314 000	141 000	398 407
Podíl EZ (%)	15,5	5,4	2,0	7,3	9,38
Výměra orné půdy (%)	18,3	29,7	25,8	12,2	11,38
Výměra TTP (%)	68,7	49,7	37,6	69,1	82,63

### 3.1.2. Státní podpora ekologického zemědělství

MZe podporuje ekologické zemědělství již od roku 1998, a to podporou na plochu zařazenou do ekologického zemědělství. Od roku 2007 MZe zavedlo zcela nové podpůrné nástroje pro rozvoj ekologického zemědělství, včetně informování spotřebitele.

#### *Podpora ekologických zemědělců*

Tradiční podpora pro ekologické zemědělce, dotace na plochu zařazenou do přechodného období, nebo ekologického zemědělství, je v současné době vyplácena z Programu rozvoje venkova 2007-2013 (PRV), kde je ekologické zemědělství jedním z tzv. agroenvironmentálních opatření, podpora se liší podle obhospodařované kultury (viz. tabulka 3).

**Tabulka 4: Výše dotace na ekologické zemědělství v letech 2004-2010**

Kultura	2004-2006 (HRDP) ( Kč/ha/rok)	2007-2013 (PRV) (EUR/Kč/ ha/ rok)  Přepočítávací kurs na Kč pro rok 2010: 26,285
Orná půda	3 520	155/ 4 074
Trvalé travní porosty	1 100	71 (89)*/ 1866 (2 339)

Zelenina a speciální byliny na orné půdě	11 050	564/ 14 824
Trvalé kultury (sady, vinice)	12 235	849/ 22 382
Trvalé kultury (extenzivní sady)	12 235	510/ 13 405

\*nižší sazba je určena pro ekozemědělce se souběžnou konvenční produkcí, vyšší sazba je pro 100% ekozemědělce

**Tabulka 5: Vyplacené finanční prostředky v rámci dotace na plochu zařazenou do ekologického zemědělství v letech 1998 – 2009**

Rok	Vyplacené finanční prostředky (Kč)
1998	48 091 000
1999	84 168 000
2000	89 101 971
2001	167 966 104
2002	210 861 131
2003	230 810 809
2004	292 200 000
2005	285 828 855
2006	304 995 064
2007	539 883 176
2008	691 674 517
2009	980 809 000

Od roku 2007 začalo být ekologické zemědělství podporováno nejenom v rámci dotace na plochu v Ose II PRV, ale také výrazným bodovým zvýhodněním ekologických zemědělců při hodnocení investičních projektů v rámci Osy I a III PRV. Ekologičtí zemědělci tak měli mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován. V Ose I byly ekologičtí zemědělci bodově zvýhodněni v rámci Opatření „Modernizace zemědělských podniků“ a „Zahájení činnosti mladých zemědělců“, v Ose III v rámci opatření „Podpora cestovního ruchu“ (agroturistika) a „Diverzifikace činností nezemědělské povahy“.

***Podpora výrobců biopotravin***

Podobně jako ekologičtí zemědělci, i výrobci biopotravin jsou od roku 2007 bodově zvýhodněni v Ose I PRV v rámci opatření „Přidávání hodnoty zemědělským i potravinářským produktům“. V rámci tohoto opatření byli podpořeni i faremní zpracovatelé biopotravin. Výrobci biopotravin (faremní i nefaremní) tak mají možnost s podporou státu investovat do výstavby nebo rekonstrukce prostor na výrobu nebo skladování biopotravin, nebo do marketingu biopotravin.

Výraznému nárůstu počtu výrobců biopotravin přispěla také zvýšená poptávka spotřebitelů, která přesvědčuje stále více zpracovatelů, že produkce biopotravin je dobrá podnikatelská příležitost.

Z předchozího textu vyplývá, že ekologičtí zemědělci i výrobci biopotravin jsou podporováni také v rámci investičních opatření PRV. Podrobné údaje o jednotlivých dotačních titulech PRV ukazují následující tabulky:

**Tabulka 6: Počet schválených žádostí a požadovaná výše dotace u investičních opatření PRV pro ekozemědělce v letech 2008 a 2009**

Opatření PRV	Počet schválených žádostí celkem		Počet schválených žádostí s preferencí EZ		Požadovaná výše dotace (Kč)	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Modernizace zemědělských podniků	633	1 025	127	221	178 002 000	317 750 000
Zahájení činnosti mladých zemědělců	301	398	153	248	165 935 000	271 632 000
Diverzifikace činností nezemědělské povahy	19	48	2	7	1 760 000	12 143 000
Podpora cestovního ruchu	113	98	29	30	75 149 000	92 090 000
<b>Celkem</b>	<b>1 066</b>	<b>1 569</b>	<b>311</b>	<b>506</b>	<b>420 846 000</b>	<b>693 615 000</b>

**Tabulka 7: Přehled zájmu výrobců biopotravin o podporu v dosud vyhlášených kolech opatření PRV „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“**

Rok	Počet podaných žádostí	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (Kč)
2007	62	62	240 540 050
2008	87	87	309 442 526
2009	35	35	157 591 389

Z dosavadních zkušeností při realizaci těchto investičních forem podpory vyplývá velmi vysoký zájem zejména o opatření „Zahájení činnosti mladých zemědělců“ i „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“. Již od roku 2009 došlo ke zpřísnění podmínek pro čerpání této podpory pro výrobce biopotravin, kdy byla nově přidána podmínka minimálního bioobratu žadatele tak, aby podpora směřovala ke skutečným výrobcům biopotravin.

Kromě přímé finanční podpory byla realizována také nepřímá podpora formou zvýšení informovanosti spotřebitelů o ekologickém zemědělství. Hlavní informační a propagační aktivitou je státní informační kampaň realizovaná s 50% finanční podporou EU, kdy celkový rozpočet kampaně pro roky 2008-2010 je cca 25 mil. Kč. Další pravidelnou aktivitou je každoroční akce „Září-Měsíc biopotravin“. Akce je realizována pravidelně od roku 2005, v roce 2010 s rozpočtem cca 300 000 Kč.

### 3.1.3. Kontrolní systém ekologického zemědělství

Kontrola EZ má již v ČR dlouhou tradici. Dodržování zásad ekologického hospodaření a kontrolní činnosti spojené s vydáním osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu provádějí v ČR v současné době, na základě pověření MZe, tři soukromé kontrolní subjekty (KEZ o.p.s., ABCERT AG, organizační složka a Biokont CZ, s.r.o.) a nově také státní kontrolní orgán – Ústřední kontrolní a zkušební

ústav zemědělský (ÚKZÚZ). Tato organizace zajišťuje úřední kontrolu dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č.882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.

Rozšíření počtu kontrolních subjektů z jedné na tři přineslo do této oblasti konkurenci, čímž vznikla potřeba jednotného přístupu k certifikovaným podnikům. Za tímto účelem začalo MZe od roku 2010 vydávat metodické pokyny pro ekologické zemědělství, které jsou kontrolní subjekty povinné dodržovat. Metodické pokyny se týkají například problematiky udělování výjimek v EZ nebo problematiky managementu ekologických sadů.

### *3. 2. Hlavní prioritní oblasti ekologického zemědělství*

#### **3.2.1. Trh s biopotravinami a důvěra spotřebitele**

Spotřeba biopotravin v České republice dosáhla v roce 2008 1,8 miliardy korun, což je nárůst o 40 % oproti roku 2007 (+ 510 mil. Kč). Od roku 2005 se obrát s biopotravinami v České republice zvýšil více než 3,5 krát. V současné době činí spotřeba biopotravin cca 2 mld. Kč ročně. Průměrná spotřeba na osobu v roce 2008 činila 176 korun a biopotraviny se na celkové spotřebě potravin a nápojů podílely 0,75 % (+36 % oproti roku 2007).

V roce 2008 se zastavil podíl biopotravin z dovozu na celkové spotřebě, tento podíl klesl o 5 procent na 57 procent. Podíl v České republice vyrobených biopotravin tak dosáhl podílu 43 procent. Nárůst v České republice vyrobených biopotravin v letech 2006 a 2007 byl meziročně o 42 %, respektive o 47 %, ale v 2008 již o 58 %.

Je nicméně třeba si uvědomit, že řada v České republice vyráběných biopotravin obsahuje dovážené suroviny nebo se v tuzemsku pouze přebaluje. Přesto ale počet domácích výrobců biopotravin roste a s tím i objem české bioprodukce. Zejména v kategoriích hovězího masa, pečiva, mléka a koření je vysoký podíl domácích biopotravin.

Výrazně roste podíl nadnárodních maloobchodních řetězců na úkor všech ostatních prodejních míst s výjimkou gastronomie. V prodejnách zdravé výživy a biopotravin utratili Češi v roce 2008 celkem 324 mil. Kč, což představuje druhý největší podíl na trhu, a to 18 %.

Třetím největším prodejním místem jsou lékárny, které představují podíl 4 % na celkovém obrátu. I tento prodejní kanál rostl podstatně pomaleji než celý trh, jen o 12 %.

V roce 2008 výrazně vzrostl obrát s biopotravinami v gastronomických provozovnách, a to o celých 66 %, na téměř 11 mil. Kč. Podíl tohoto místa odbytu tak v 2008 dosáhl 0,6 %.

Přibližně za 25 mil. Kč se prodá biopotravin přímo na farmách či tržištích, což přímému marketingu ekologických zemědělců dává podíl na celkovém trhu ve výši 1,4 %. V roce 2010 byl realizován projekt farmářských trhů v Praze a dalších velkých městech, na kterých se výrazně uplatňuje přímý prodej biopotravin.

#### **3.2.2 Propagace a osvěta**

Mezi nejvýznamnější aktivity v oblasti propagace patří informačně osvětová kampaň MZe a spotřebitelské kampaně realizované jednotlivými maloobchodními řetězci určené pro spotřebitele. Tyto kampaně akcentují zejména zdravotní benefity biopotravin a environmentální výhody EZ. Aktivity nevládních organizací v této oblasti jsou většinou spojeny s konkrétními projekty a jedná se o komunikaci specifických témat.

Sektor ekozemědělství nedisponuje jednotnou státní koncepcí propagace a osvěty, což může snižovat účinnost jednotlivých aktivit a pozitivní dopady na konečného spotřebitele biopotravin. Propagace a osvěta by proto měla být cílena na širší okruh cílových skupin než dosud a v budoucnu by měla být rozšířena o témata zaměřená na environmentální a ekonomické přínosy, kterými systém ekologického zemědělství může společnosti přispívat. Informace by měly být poskytovány srozumitelnou, pro cílové skupiny odpovídající formou

tak, aby napomohly k získání důvěry jak na straně odborné a zemědělské veřejnosti, tak i na straně konečných spotřebitelů.

Jako zásadní téma ke komunikaci vůči spotřebitelské veřejnosti je posílení důvěryhodnosti EZ. Cílem této propagace by měla být fakty podložená osvěta a seznámení široké veřejnosti s dopady EZ, představení EZ jako životní filosofie přispívající k odstranění ekologických zátěží a zlepšení stavu životního prostředí a zlepšení pohody zvířat. Prioritou v této oblasti je vytvoření jednotné koncepce propagace a osvěty EZ, optimálně s návazností na patřičné dotační tituly. Komunikační strategie by měla zahrnovat komunikaci všech výše zmíněných oblastí, opomíjena by neměla být témata týkající se přínosů EZ v oblasti venkovské ekonomiky (rodinné farmy, agroturistika, faremní produkce, přímý prodej, lokální původ apod.). V této koncepci by nemělo být opomíjeno ani to, že produkty EZ nejsou prezentovány pouze biopotravinami, ale na významu nabývají také biosuroviny pro jiná odvětví průmyslu jako je textilní či farmaceutický.

Směrem k zemědělské veřejnosti by měly být komunikovány relevantní a seriózní informace o srovnání konvenčního, integrovaného a ekologického zemědělství, porovnání důležitých parametrů jako je produktivita, ekonomická udržitelnost, tržní uplatnitelnost apod., včetně zprostředkování informací týkajících se inovací a nových poznatků z oblasti výzkumu. Dále se jedná o informace o poptávce v zahraničí spolu s informacemi jak své produkty z EZ co nejlépe uplatnit.

### **3.2.3. Poradenství, výzkum, vzdělávání**

Jedním z klíčových faktorů EZ, jako nově se rozvíjejícího sektoru, je znalostní systém, jehož důležitou součástí je vzdělávací systém, který připravuje potřebné odborníky. EZ se vyučuje především na některých středních a vysokých školách. V tomto oboru je stále nedostatek odborníků a ve školství dosud chybí odborníci s dostatečnými praktickými zkušenostmi. Výzkum dosud neposkytuje dostatek informací pro zemědělskou praxi a jeho rozsah i zaměření neodpovídá významu ekologického zemědělství a nenaplnuje dosud potřeby odpovídajících znalostí (např. technologie pěstování konkrétních plodin).

Výzkumem se zabývá dosud cca 20 organizací. Jedná se ale pouze o jednotlivé, na sebe nenavazující projekty. Žádná z výzkumných organizací není na EZ specializována. Nízké je zapojení do mezinárodních výzkumných projektů. Chybí projekty aplikovaného výzkumu v oblasti zpracování biosurovin. Jen malá část z akreditovaných poradců se na plný úvazek poradenství v EZ věnuje (méně než 10 poradců). Chybí výzkumné projekty zaměřené na sledování kvality vstupních surovin pro návazný zpracovatelský průmysl z hlediska postupů ekologického zemědělství, projekty na sledování kvality samotných biopotravin s dopadem na zvýšení důvěryhodnosti a „pravosti“ biopotravin.

Univerzity a výzkumné ústavy neposkytují poradenství systematicky. Profesionální poradenství je poskytováno organizací EPOS, firmou Biokont Laboratory, a pro své členy jej poskytuje PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. V oblasti ekologické produkce vína působí svaz EKOVIN a v oblasti výživy zvířat (skotu) MIKROP Čebín. Mezi poradci chybí specialisté na různé oblasti zemědělské praxe i pro oblast potravinářství. Na druhé straně v současné době probíhá relativně velké množství vzdělávacích seminářů pro zemědělce, včetně praktického vzdělávání na ekologických farmách, včetně polních dnů.

Vzdělávání a poradenství je podporováno prostřednictvím titulu „9: Poradenství a vzdělávání“ v rámci národních dotací, současně prostřednictvím opatření v rámci PRV. Dalším zdrojem podpory jsou projekty financované z „Programu udržitelné spotřeby a výroby „Ekologické zemědělství a biopotraviny a to víceleté projekty do konce roku 2011 „Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin“, Zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“ a „Podpora rozvoje regionálního odbytu biopotravin“.

Prioritou v této oblasti proto je vybudování poradenské základny pro EZ, jež by začínajícím, ale i stávajícími ekologickým zemědělcům a výrobcům biopotravin poskytovala dostatek relevantních informací. Informace o EZ a bioprodukcí by se měly objevovat již na mateřských školách, následně pak by měly být zahrnuty do osnov základní i střední školy a to v rámci výuky biologie. Zde si Akční plán klade cíl propojení některých aktivit MZe s aktivitami a možností Ministerstva školství a jejich podíl na zlepšování situace v ČR v této oblasti. Jednou z prioritních oblastí by mělo být také vytvoření databáze možných odborníků, kteří budou ochotni problematiku EZ a bioprodukce na jednotlivých stupních vzdělání přednášet a jež budou mít k tomu odpovídající vzdělání a/nebo zkušenosti a znalosti.

### **3.2.4. Přínosy EZ pro životní prostředí a pohodu hospodářských zvířat**

#### **Přínosy ekologického zemědělství pro životní prostředí**

Na základě dosud provedených výzkumů lze usuzovat, že struktura ekologické produkce, zákaz používání lehce rozpustných minerálních N-hnojiv a syntetických prostředků na ochranu rostlin a další opatření jsou významným přispěním EZ k ochraně povrchových i podzemních vod. Samotné hospodaření v EZ vyžaduje obnovení přirozených procesů v půdě, což je významný faktor v ochraně půd jako neobnovitelného zdroje. Většina výzkumných studií (zpravidla zahraničních) prokázala vyšší stupeň biologické rozmanitosti na plochách obhospodařovaných v rámci EZ (v ČR studováno např. na vinicích).

Vliv EZ na životní prostředí nebyl v ČR dosud v dostatečné míře posuzován, a proto v této oblasti není dostatek regionálně specifických informací. Nicméně některé výzkumy prokázaly pozitivní vliv ekologicky obhospodařované plochy na okolní biodiverzitu a stabilitu biotopů. Udržování ekosystémových služeb a ochrana složek životního prostředí, které může ekologické zemědělství nabízet společnosti, nejsou v současné době poskytovány na dostatečné úrovni. V praxi zatím nejsou zpracovány indikátory, pomocí kterých by bylo možné odpovídajícím způsobem hodnotit a odměňovat pozitivní vlivy systému EZ na životní prostředí, současně chybí nástroje umožňující vycházet v rámci dotačních podpor vstřícnému přístupem, který by respektoval produkční a mimoprodukční funkce EZ.

#### **Přínosy ekologického zemědělství pro pohodu zvířat**

Pravidla ekologického zemědělství, zejména pravidla pro ustájení hospodářských zvířat s přístupem do venkovních výběhů či na pastvu zajišťují při kvalitním managementu chovu dobrou pohodu zvířat, tzn., že zvířatům jsou úspěšně vytvářeny podmínky, které odpovídají jejich přirozeným fyziologickým a etologickým požadavkům. Tyto standardy jdou v mnoha aspektech nad rámec požadavků právních předpisů na ochranu zvířat.

Velkým přínosem jsou např. principy pro ohleduplné porážky zvířat, které ve srovnání s konvenčním zemědělstvím představují značný přínos jak pro pohodu zvířat, tak i pro poučeného spotřebitele. V ekologickém zemědělství se dále neprovádějí některé chirurgické zákroky měnící vzhled zvířat, jako jsou například odrohování skotu, koz a ovcí, kupírování ocásků u ovcí a prasat, kauterizace zobáků a zastřihávání křídel drůbeže, kastrace apod. Ve výjimečných případech dle konkrétní situace však může Ministerstvo zemědělství udělit výjimku k takovému zákroku. Výjimky se udělují například z bezpečnostních nebo zdravotních důvodů a jsou časově omezené.

Zvířata v ekologických chovech jsou krmena ekologickým krmivem, což znamená, že je principiálně zamezeno konzumaci vybraných látek, které mohou mít v konečném důsledku negativní vliv na zdraví konečného spotřebitele. Zvířata jsou často chována v přirozených stádech a prostředích která přispívají k jejich dobré pohodě a přirozenému vývoji. Zejména se

zde uplatňuje pobyt na pastvinách nebo ve výběžích, volná ustájení ve stájích a zimovištích a volný, nepřetržitý přístup k objemnému krmivu u přežvýkavců a k čisté vodě u všech zvířat. Zvířatům také nejsou preventivně podávány léky, zejména antibiotika, a preferují se přirozené způsoby rozmnožování. Dosud neexistuje systematické sledování pohody zvířat, existuje však projekt vedený Svazem PRO-BIO „Ekologické zemědělství a zpracování biopotravin“ na období 2008-2010, kde je jedním z cílů projektu zpracování metodiky ekologického chovu z hlediska pohody zvířat. Metodika bude vycházet ze současných legislativních předpisů EU a ČR v dané oblasti a vytýčí konkrétní nároky, které budou kladeny na EZ a bioprodukcí. Cílem je dosažení stavu, který zprísni udělování výjimek daných platnými legislativními předpisy.

### **3.2.5 Ekonomická udržitelnost ekologického zemědělství**

V ČR se zatím ekonomika ekologických farem nesleduje v požadovaném rozsahu, avšak první základní údaje jsou již dostupné v rámci FADN CZ (Farm Accountancy Data Network), a díky pravidelnému šetření ÚZEI.

Ekonomická výkonnost farmy je ovlivňována zejména hektarovým výnosem, užitkovostí chovaných zvířat (také intenzitou chovu), realizační cenou a výší nákladů. Snížení výnosů se pohybuje až k 50 % u některých plodin (srovnatelný pokles ve starých zemích EU). U hospodářských zvířat je pokles produktivity ve srovnání s konvenčním zemědělstvím nižší (o 10-30 %) než u plodin, avšak stále je ve srovnání se starými zeměmi EU vysoký. Intenzita chovu v EZ je nižší, než v konvenčním zemědělství. Ne všechny farmy dostávají cenovou prémii, některé farmy stále prodávají svoji produkci jako konvenční. Z prvních údajů FADN CZ je patrné, že v ČR je výše podnikových výnosů i nákladů (na 1 ha z. p.) výrazně nižší v EZ proti konvenčnímu zemědělství (o 55 %, resp. 60 %).

Při srovnávání hospodářského výsledku v EZ a konvenčním zemědělství, při současném zohlednění existujících státních podpor, lze konstatovat, že zisk u ekologicky hospodařících farem je v průměru shodný se ziskem farem konvenčních, a to v rozpětí +/- 20 % s tím, že převažují farmy s vyšším ziskem. Obecně lze tedy říci, že za současných podmínek si může farma konverzí zajistit budoucí ekonomický úspěch, rozdílnosti mezi farmami jsou ale značné. Toto potvrzuje i šetření ÚZEI, kdy pouze 9 % ekofarem uvedlo, že jejich hospodářský výsledek byl v předchozím roce záporný.

Na druhou stranu ekofarmy realizují nižší výnos, který není kompenzován snížením nákladů ani zvýšenou realizační cenou za bioprodukcí a zisk je potom nižší než v konvenčním zemědělství. Potřeba práce je v EZ o 10 až 20 % vyšší než u srovnatelných konvenčních farem. V ČR není zatím tento ukazatel pravidelně sledován, ačkoli jde o významný argument pro podporu EZ vzhledem k možnosti stabilizace pracovníků na venkově. Existuje vyšší procento farem (22 %) s určitou nezemědělskou činností v EZ proti konvenčním podnikům (např. zpracování bioprodukce na farmách, agroturistika).

Důležitým faktorem růstu ploch EZ jsou podpory v rámci SZP. EZ je podporováno investičními a plošnými typy podpor. Ekologičtí zemědělci jsou částečně zvýhodněni při žádostech o investiční podpory. U plošných podpor dochází k jisté stimulaci změn ve struktuře a to v závislosti na výši podpor jednotlivých kultur. Výše plateb je v agroenvironmentálním opatření srovnatelná a u některých plodin vyšší než u starých členských zemí EU. Bez těchto podpor by rozloha EZ byla výrazně nižší, zejména z důvodu nízkých cenových premií u některých komodit, nerozvinutostí trhu s některými komoditami atd.

Prioritou by mělo být vytváření takových podmínek, které umožní zvyšování podílu domácích, českých bioproduktů na celkovém objemu bioproduktů na trhu v ČR. Jednou z příležitostí, která se nabízí, je vybudování odbytových míst lokálního charakteru pro možnost umístění produkce EZ, neboť prosazení se pro zemědělce nebo drobné

bioproducenty v nadnárodních řetězcích bývá vzhledem k obecným podmínkám v některých případech problematické.

Ekonomická udržitelnost EZ z dlouhodobého pohledu je kromě vyšších výkupních cen závislá na kompenzaci veřejných statků (formou dotací), které EZ poskytuje. Do roku 2013 jsou tyto kompenzace garantovány v rámci agroenvironmentálních opatření Programu rozvoje venkova.

Důležité je tyto přínosy vyhodnotit a připravit nové nastavení dotačních podmínek EZ po roce 2013. Nové nastavení dotačních podmínek musí umožňovat další rozvoj systému EZ, i když primárně již nepůjde o kvantitativní nárůst ploch v EZ, ale o zkvalitnění celého systému.

#### **4. Vize a hlavní cíle Akčního plánu**

##### **4.1. Hlavní Vize EZ do roku 2020**

**Ekologické zemědělství bude plně rozvinutým odvětvím zemědělství se všemi odpovídajícími charakteristikami, jakými jsou stabilní trh, služby a státní politika podporující poskytování veřejných statků, včetně aspektů týkajících se životního prostředí a pohody zvířat.**

##### **4.2. Hlavní cíle AP do roku 2015:**

**Vybudování stabilního, dlouhodobě prosperujícího a konkurenceschopného trhu s bioprodukcí, vyráběnou efektivně a zároveň podle principů EZ, s ohledem na pohodu zvířat, životní prostředí a šetrné zpracovatelské metody.**

**Vytvoření takové infrastruktury, která bude umožňovat kontinuální a dlouhodobě udržitelný rozvoj a zároveň bude vytvářet podmínky k tomu, aby mohla být bioprodukce významnou položkou českého EZ (významné zvýšení produkce českých biopotravin).**

**Dosažení efektivního propojení prvovýroby a zpracovatelských aktivit zemědělského i nezemědělského charakteru v rámci celého EZ.**

##### **4.3. Dílčí cíle a aktivity navržené k jejich dosažení**

- 1) Dosáhnout podílu ekologického zemědělství 15 % z celkové plochy zemědělské půdy v ČR, dosáhnout podílu minimálně 20% orné půdy z celkové výměry půdy v EZ:
  - pokračovat v podpoře zajišťování mimoprodukčních funkcí EZ (produkce veřejných statků),
  - zajistit ekonomickou udržitelnost EZ,
  - klást důraz na připravenost farem na vstup do EZ,
  - podpořit růst trhu.
  
- 2) Dosáhnout 3% podíl biopotravin na celkovém množství zpracovaných potravin, zvýšit podíl českých biopotravin na 60 % na trhu s biopotravinami:

- správně směřovat osvětu mezi spotřebiteli, při porovnávání konvenčního a ekologického zemědělství v oblasti marketingu vycházet z podložených výsledků vědeckých studií a ze spolupráce s odborným útvarem MZe,
  - podpořit spotřebitelskou poptávku,
  - zvýšit transparentnost původu surovin při nákupu biopotravin,
  - podpořit regionální odbyt a rozšiřování odbytových míst,
  - podpořit efektivní spolupráci dodavatelského řetězce,
  - podpořit růst vědomí o prospěchu EZ pro české životní prostředí a pohodu zvířat v českém zemědělství,
  - posílit důvěru spotřebitele v EZ,
  - zvýšit komunikaci subjektů z oblasti EZ s médii.
- 3) Dosáhnout nárůst spotřeby biopotravin ročně minimálně o 20 %:
- správně směřovat osvětu mezi spotřebiteli,
  - podpořit zvyšování spotřebitelské poptávky,
  - podpořit regionální odbyt a rozšiřování odbytových míst,
  - podpořit efektivní spolupráci dodavatelského řetězce,
  - vytvořit funkční vazby mezi prvovýrobou a zpracovateli.
- 4) Zvýšit důvěru spotřebitele:
- Zaměřit propagaci a osvětu tak, aby informovala spotřebitele o základních principech EZ (kvalita potravin, životní prostředí, pohoda zvířat atd.),
  - zvyšovat důvěru v kontrolní systém např. zvýšením transparentnosti výsledků kontrol (zveřejňování statistik).
- 5) Zvýšit podíl příjmů z produkce/zpracování vůči podporám a posílení podnikatelského myšlení a konkurenceschopnosti:
- zajistit odpovídající služby EZ (např. zajistit dostupnost informací o trhu a ekonomických informací, poradenství),
  - podpořit: poptávku, odbyt (rozšiřování odbytových míst), spolupráci v dodavatelském řetězci,
  - podpořit konkurenceschopnost zemědělců v EZ,
  - podpořit konkurenceschopnost zpracovatelských subjektů v EZ,
  - postupné snižování závislosti ekologického zemědělství na dotacích, mj. ve světle možného snižování objemu finančních prostředků do zemědělské produkce v návaznosti na reformu SZP po roce 2013.
- 6) Zvýšit reálný přínos EZ pro životní prostředí a pro pohodu zvířat a zdravotní stav obyvatelstva:
- pokračovat v podpoře zajišťování mimoprodukčních funkcí EZ (produkce veřejných statků),
  - informovat veřejnost o mimoprodukčních funkcích EZ,
  - zajistit poradenství pro poskytování mimoprodukčních funkcí v EZ,
  - podporovat takové postupy zpracování produkce EZ, které vedou k minimalizaci i povolených aditivních látek při výrobě biopotravin.

#### **4.4. Výhled rozvoje EZ a hlavní nástroje politiky po roce 2013**

**Tabulka 8: Výhled rozvoje struktury zemědělské půdy v režimu ekologického zemědělství na roky 2010 – 2015**

	2008	2009	2010	2011	2013	2015
<b>Počet výrobců biopotravin</b>	410	497	660	730	810	920
<b>Počet ekofarem</b>	1 802	2 689	3 800	4 200	5 200	5 800
<b>Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)</b>	338 722	398 407	464 000	511 000	571 000	650 000
<b>Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)</b>	7,97	9,38	10,9	12	13,4	15,3
<b>Výměra orné půdy (ha)</b>	34 990	44 906	58 000	68 000	80 000	94 500
<b>Výměra trvalých travních porostů (ha)</b>	278 913	329 232	381 690	418 888	467 286	532 784
<b>Výměra trvalých kultur (sady) (ha)</b>	2 777	3 678	5 200	5 800	6 200	6 500
<b>Výměra trvalých kultur (vínice) (ha)</b>	408	645	1 100	1 300	1 500	1 700
<b>Výměra trvalých kultur (chmelnice) (ha)</b>	0	8	10	12	14	16
<b>Ostatní plochy (ha)</b>	21 634	19 890	18 000	17 000	16 000	15 000

Pozn.: Jako výchozí podklad k odhadu vývoje byly použity statistické údaje EZ za roky 2009 a 2010. Roky 2011 až 2015 jsou odhadovány jednak na základě lineárního předpokladu vývoje, a také v intencích nového Akčního plánu EZ.

Je zřejmé, že hlavní stimuly dalšího rozvoje EZ v ČR je nutné realizovat prostřednictvím dotační politiky, protože legislativní pravidla EZ jsou jasně daná na evropské úrovni. Příkladem může být přítomnost konvenčních zvířat na ekologických pastvinách. Evropskou legislativou je tento stav umožněn, nicméně nastavením dotací pouze na ekologická zvířata při výpočtu zatížení TTP je možné tento jev eliminovat.

Významný je potenciál dotační politiky ve smyslu stimulace bioprodukce. Dotační titul pro ekologické zemědělství je součástí agroenvironmentálních opatření, to znamená, že je primárně zaměřen na podporu mimoprodukčních funkcí. Nicméně je zřejmé, že produkční funkce EZ je minimálně stejně důležitá jako mimoprodukční. Na podporu rozvoje bioprodukce existují a budou dále využívány následující stimuly:

- hlavním stimulem je především zvyšování informovanosti spotřebitelů o přednostech ekologického zemědělství a biopotravin, čímž se následně zvyšuje poptávka těchto informovaných spotřebitelů po biopotravinách,
- stabilní poptávka po biopotravinách ze strany spotřebitelů je nezbytná pro rozvoj bioprodukce,
- již několik let se postupně zvyšuje výměra orné půdy v EZ a roste počet českých výrobců biopotravin, tím se zvyšuje také poptávka po biosurovinách z ekofarem,
- podle zákona o EZ musí každý ekozemědělec získat certifikát na určený bioprodukt (musí mít certifikovanou bioprodukci),

Neexistuje nějaký zcela nový stimul podpory bioprodukce, který by dosud nebyl vůbec využíván. V dalším období bude nezbytné rozvíjet současné stimuly, zejména udržování důvěry spotřebitelů v biopotraviny, podmínku každoroční certifikované bioprodukce apod.

## **Přehled finanční náročnosti rozvoje EZ**

**Dotace na plochu** – financování se bude odvíjet od finančních možností MZe v dalším období. Do doby, kdy Akční plán vešel v platnost, neproběhly oficiální diskuse o podporách pro ekologické zemědělství po roce 2013. Výchozím bodem pro diskusi bude aktuální finanční náročnost plateb, a to cca 1 miliarda Kč ročně. Z hlediska náročnosti dotací pro státní rozpočet je důležité, že 80% dotací je financováno z evropského fondu EAFRD, pouze 20% ze státního rozpočtu. V rámci zkvalitnění systému ekologického zemědělství jsou navrhovány následující změny dotační politiky EZ s cílem optimalizovat do roku 2015 finanční náročnost plateb pro ekozemědělce:

- vyplácení podpory pouze ekozemědělčům bez souběžné konvenční produkce,
- vyplácení podpory na TTP pouze při zatížení zvířaty z ekologického chovu,
- rozdělení podpory rozdílnou sazbou na hospodaření v přechodném období a EZ,
- revize výše plateb na jednotlivé kultury EZ.

Teprve po finálním odsouhlasení těchto změn bude možné vyčíslit konkrétní finanční náročnost dotace na plochu v EZ v dalších letech.

**Bodové zvýhodnění ekozemědělců a výrobců biopotravin** – na rozdíl od dotace na plochu se nejedná o nárokovou dotaci, ale o projektové opatření. Zde není žádný zvláštní rozpočet pouze pro ekologické zemědělce, nicméně v tabulkách číslo 6 a 7 je uveden objem dosavadních finančních prostředků pro financování těchto projektových opatření, ze kterých je možné vycházet.

Je zřejmé, že regulací bodového zvýhodnění lze účelně ovlivňovat zájem ekozemědělců o podávání projektů a tím ovlivňovat finanční náročnost jejich projektů.

**Propagační a informační aktivity** – v roce 2010 končí první státní kampaň na propagaci biopotravin, žádná další kampaň zatím není schválena, nicméně je již v přípravě. Pokud by byl projekt schválen ze strany EK, finanční náročnost na realizaci by byla cca 20 mil. Kč na tříleté období realizace projektu, kdy z 50% by projekt spolufinancovala EU.

**Statistické zjišťování** – každý členský stát má povinnost podle evropské legislativy EZ hlásit každoročně EUROSTATu údaje podle článku 93 nařízení Komise 889/2008 – počty osob podnikajících v EZ, produkci jednotlivých plodin, počty zvířat, údaje o výrobcích biopotravin apod. V současné době je sběr těchto dat zajištěn prostřednictvím tematického úkolu ÚZEI a je nezbytné tento sběr dat zachovat i nadále. Finanční náročnost tohoto tematického úkolu je cca 3 mil.Kč ročně.

### **Hlavní obecné nástroje státní politiky po roce 2013:**

Podpora směřování agroenvironmentálních opatření tak, aby v odpovídající výši uhradila veřejné statky poskytované EZ.

Podpora investic (zemědělství, zpracování) tak, aby řešila slabiny EZ (např. vyšší investiční náročnost specifické techniky).

Zpracování nového nastavení dotačních podmínek pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin

Podpora poradenství EZ, v současné době je nedostatečná především podpora znalostního systému EZ, nízký je také počet specializovaných poradců.

Podpora vzniku nových odbytových míst, např. využíváním surovin z EZ ve veřejném stravování.

Podpora výzkumných projektů vedoucích k tvorbě doporučené metodiky pěstování plodin na ekologicky obhospodařované půdě a metodiky pro chov zvířat v EZ.

Podpora projektů aplikovaného výzkumu zaměřených na sledování a potvrzení pravosti biopotravin a srovnávací studie kvality ekologických a konvenčních surovin a potravin.

Podpora tvorby odbytových družstev ekologických zemědělců a další rozvoj farmářských trhů s možností přímého prodeje produktů spotřebiteli zemědělcem.

Podpora zavádění nových šetrnějších technologických postupů zpracování biosurovin (pro faremní i nefaremní zpracovatele).

Podpora využití supervizí a úředních kontrol pro zvýšení účinnosti a transparentnosti kontroly a certifikace EZ.

Podpora propagace EZ a biopotravin na národní i regionální úrovni, včetně podpory propagace konkrétních produktů ekofarem a výrobců biopotravin.

## 5. Hlavní aktivity realizace Akčního plánu

### 5.1. Trh s biopotravinami a důvěra spotřebitele

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<b>1. Zvyšování spotřebitelské poptávky po biopotravinách formou osvěty</b>				
<ul style="list-style-type: none"> <li>Informační podpora aktérů trhu při jejich komunikačních aktivitách s médii a zákazníky</li> </ul>	PK	Průběžně 2010 – 2015	PRO-BIO, ČTPEZ,	střední
<b>2. Podpora regionálního odbytu biopotravin</b>				
<ul style="list-style-type: none"> <li>Poskytovat poradenství a vzdělávání aktérům trhu v oblasti prodeje a marketingu biopotravin v dosud nevyužívaných odbytových kanálech: gastronomie, hromadné stravování, přímý marketing, pohostinství a cestovní ruch, zpracování bioproduktů a výroby biopotravin, včetně řemeslného faremního zpracování</li> </ul>	PRO-BIO, Bioinstitut	2011 – 2015	PK	vysoká
<ul style="list-style-type: none"> <li>Podpora vzniku místních marketingových iniciativ zemědělců, výrobců, obchodníků a spotřebitelů s využíváním regionálních značek</li> </ul>	PRO-BIO BIO sekce PK	2011 – 2015	TPEZ	střední
<b>3. Podpora efektivní spolupráce dodavatelského řetězce pro biopotraviny</b>				
<ul style="list-style-type: none"> <li>Průběžně mapovat a zveřejňovat informace a data o trhu, nabídce a poptávce na trhu, vývoji cen a spotřebitelských trendů.</li> </ul>	MZe	2011 – 2015	ÚZEI	vysoká
<ul style="list-style-type: none"> <li>Vypracovat návrh opatření na snižování výrobních nákladů a zefektivňování spolupráce v rámci dodavatelského řetězce pro biopotraviny.</li> </ul>	PRO-BIO, PK	2011	ÚZEI	střední
<ul style="list-style-type: none"> <li>Podporovat sdružování zemědělců za účelem společného marketingu a prodeje.</li> </ul>	PRO-BIO	2011-2015	PK a další nevládní organizace	střední

<b>4. Budování a zlepšování důvěry v systém ekologického zemědělství</b>				
• Zavést národní značení biopotravin vyrobených z českých surovin.	MZe	2012-2013	PRO-BIO, PK	střední
• Zvýšit transparentnost a důslednost systému kontrol.	MZe	2011-2015	Kontrolní organizace EZ, ÚKZÚZ	vysoká

### 5.2. Poradenství, výzkum, šíření informací

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<b>1. Posílit výuku předmětu EZ na školách</b>	MZe	2011-2015	ČTPEZ, Bioinstitut	vysoká
<b>2. Posílit výzkum v EZ</b>				
• V rámci účelové podpory rezortního výzkumu akcentovat prioritu EZ, posílit výzkum kvality biopotravin a přenos výsledků výzkumu k veřejnosti	MZe	2011	ČTPEZ, Bioinstitut	střední
• Vytvořit koordinační pracoviště pro výzkum v EZ	ČTPEZ	2012	Bioinstitut	vysoká
• Podpořit vznik specializovaných výzkumných pracovišť typu „on farm research“	MZe	2013	ÚZEI, ČTPEZ, Bioinstitut	střední
• Zpracovat informace z databází výzkumu o EZ	ČTPEZ	2012		vysoká
• Využívat prostřednictvím ÚKZÚZ možnost registrace odrůdy, či ochrany práv k odrůdám pro ekologické zemědělství	ČTPEZ PRO-BIO	2011-2015	MZe, ÚKZÚZ	střední
<b>3. Zajistit poradenství pro EZ</b>				
• Získat a vyškolit v oboru EZ stávající profesionální poradce působící v konvenčním zemědělství	ČTPEZ	2011-2015	Bioinstitut, EPOS PRO-BIO	vysoká

### 5.3. Přínosy ekologického zemědělství pro životní prostředí (ŽP) a pohodu zvířat

#### A) Přínosy ekologického zemědělství pro životní prostředí

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<ul style="list-style-type: none"> <li>Přípravit návrhy a realizovat výzkumné projekty vztahu ekologického zemědělství a životního prostředí (ochrana půdy, vod, biodiverzita, klimatická změna)</li> </ul>	ČTPEZ	2012-2015	Bioinstitut	střední
<p><b>Pravidelně vyhodnocovat vliv EZ na životní prostředí</b></p> <p>a) Navrhnout systém indikátorů pro hodnocení vlivu EZ na jednotlivé složky životního prostředí a na krajinu. b) Navrhnout metodický přístup hodnocení kvality travních porostů z pohledu biodiverzity, a to i ve vztahu k dotační politice</p>	Bioinstitut	2012	ČTPEZ	vysoká
<ul style="list-style-type: none"> <li>Shromáždit a zpracovat podklady týkající se možnosti využití EZ jako nástroje pro boj/prevenici proti dopadům klimatických změn. Na základě podložené argumentace začít prosazovat EZ jako prostředek k řešení „globálních výzev“</li> </ul>	MZe a MŽP	2013	ČTPEZ	střední

#### B) Přínosy ekologického zemědělství pro pohodu zvířat

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<p><b>Dále zlepšovat pohodu zvířat v EZ:</b></p> <p>a) Vývoj opatření pro zlepšení současného stavu b) Vytvoření statistiky kontrol pohody zvířat v ekologických chovech c) Zajištění přístupu ke zjištěným informacím</p>	MZe	2011	kontrolní organizace EZ, SVS ČTPEZ	střední
<ul style="list-style-type: none"> <li><b>Zlepšení kontrolní činnosti v oblasti pohody zvířat a zlepšení součinnosti SVS a kontrolních organizací EZ</b> - implementace metodiky hodnocení pohody zvířat v EZ (školení pro inspektory kontrolních organizací EZ, SVS a členy EPOS).</li> </ul>	MZe	2011	kontrolní organizace EZ Bioinstitut, EPOS,	vysoká

#### 5.4. Ekonomická udržitelnost ekologického zemědělství

Ekonomická udržitelnost – část I.

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<b>Návrh systému umožňujícího poskytování ekonomických ukazatelů zemědělcům i státní správě</b>				
• sledování základních ukazatelů za sektor EZ	MZe	2012	ÚZEI	vysoká
• sledování ekonomických ukazatelů ekofarem	MZe	2012	ÚZEI	vysoká
• sledování ekonomických ukazatelů pro jednotlivé komodity	MZe	2013	ÚZEI	střední
• pravidelné sledování cen (spotřebitelských, komodit i výrobků) a podílů na trhu	MZe	2011-2015	ÚZEI	vysoká
• výzkum v oblasti zvýšení produktivnosti ekofarem	MZe	2011-2015	ÚZEI	střední
• poradenství v oblasti ekonomiky	MZe	2011-2015	ÚZEI	střední

Ekonomická udržitelnost – část II

<b>Akce</b>	<b>Zodpovídá</b>	<b>Do kdy</b>	<b>Spolupráce</b>	<b>Priorita</b>
<b>Zajištění konkurenceschopnosti českých ekologických zemědělců po roce 2013</b>				
Zpracovat nové nastavení dotačních podmínek EZ po roce 2013, včetně analýzy dopadu a kalkulace ekonomické újmy	MZe	2012	ÚZEI, Bioinstitut	vysoká
Ochrana EZ před GMO	MZe	2011-2015	PRO-BIO, ČTPEZ	střední
Zajistit činnost Technologické platformy pro EZ	MZe	2011-2015	ČTPEZ	střední
Vypracovat srovnávací studii podpor EZ v ČR, Rakousku a Německu.	ÚZEI	2011	PRO-BIO	vysoká
<b>Zajistit podmínky pro růst spotřeby českých biopotravin</b>				
Analyzovat možnosti změny významu české biozobry v návaznosti na nové biologo EU	MZe	2011	PRO-BIO, ČTPEZ	střední
Podporovat spotřebu biopotravin ve veřejném stravování	MZe	2012 - 2015	PRO-BIO, ČTPEZ	střední

### 5.5. Propagace a osvěta ekologického zemědělství a produkce biopotravin

Akce	Zodpovídá	Do kdy	Spolupráce	Priorita
<ul style="list-style-type: none"> <li>Informační a vzdělávací kampaně pro veřejnost o přednostech EZ a biopotravin, propagace nového evropského biologa, zdůrazňování principu transparentnosti (dohledatelnosti) v EZ prostřednictvím kontrolního systému, porovnání EZ s konvenční a integrovanou produkcí. Při porovnávání konvenčního a ekologického zemědělství vycházet z podložených výsledků vědeckých studií a ze spolupráce s odborným útvarem MZe,</li> </ul>	MZe	2011-2015	SZIF, PRO-BIO PK	vysoká
<ul style="list-style-type: none"> <li>Informovanost veřejnosti o mimoprodukčních funkcích EZ (např. veřejných statcích), sledování a ocenění mimoprodukčních funkcí EZ (přínosy pro ŽP, diverzifikace činností), kvantifikovat přínosy EZ v podobě veřejných statků</li> </ul>	MZe, MŽP	2011-2015	ÚZEI, PRO-BIO Bioinstitut	střední
<ul style="list-style-type: none"> <li>Podpora rozvoje odbytu biopotravinm stabilizace trhu s biolékem, zajištění informanosti a poradenství</li> </ul>	MZe	2011	PRO-BIO, EPOS	vysoká

## 6. Způsob implementace a hodnocení Akčního plánu

Institucí odpovědnou za realizaci Akčního plánu je MZe ČR. Pro koordinaci a praktickou realizaci AP bude od roku 2011 ustanovena Komise pro ekologické zemědělství, jejíž činnost bude koordinována MZe a která bude složená ze zástupců dotčených rezortů, nevládních organizací a ČTPEZ.

Komise pro ekologické zemědělství bude poradním orgánem MZe, který bude mít cca 10 členů a jejíž hlavním cílem bude koordinace realizace Akčního plánu. Prostřednictvím Komise budou stanovovány dílčí aktivity nutné ke splnění stanovených cílů a konkrétních úkolů Akčního plánu. Komise tak bude fungovat jako kontrolní orgán plnění cílů Akčního plánu, bude každý rok posuzovat plnění Akčního plánu podle jednotlivých priorit a konkrétních úkolů. Na základě průběžného hodnocení plnění cílů budou mohou být aktualizovány konkrétní aktivity pro další roky.

## 7. Souhrn

Akční plán navazuje na předchozí strategický dokument „Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010“, který byl přijat vládou ČR v březnu 2004. Tento původní Akční plán vycházel především z Evropského Akčního plánu pro rozvoj ekologického zemědělství, který se začal na úrovni EU připravovat v roce 2002 na základě dokumentu EK „Možnosti vzniku evropského akčního plánu rozvoje ekologického zemědělství. Podobně jako ČR přijala své národní Akční plány rozvoje EZ většina členských zemí EU.

Hlavním měřitelným cílem původního Akčního plánu bylo dosažení podílu 10% EZ na celkové výměře zemědělské půdy. Akční plán se tak zpracovává v době, kdy desatina zemědělské půdy v České republice je již obhospodařována ekologickým způsobem. Proto jsou do nového Akčního plánu doplněny další kvalitativní ukazatele, jako je rozvoj trhu s biopotravinami, včetně podílu českých biopotravin na trhu. Hlavním cílem tak již není pouze nárůst ploch v EZ na 15% do konce roku 2015, ale zkvalitnění celého systému, včetně zkvalitnění kontrolního systému EZ.

Tomu odpovídá zaměření hlavních priorit Akčního plánu, které jsou orientovány především na trh s biopotravinami, zvýšení informovanosti spotřebitelů o EZ a biopotravinách, poradenství, výzkum a vzdělávání, nebo na vztah ekologického zemědělství k životnímu prostředí a pohodě zvířat.

### Seznam tabulek uvedených v textu:

Tabulka 1: Porovnání základních statistických údajů ekologického zemědělství

Tabulka 2: Srovnání základních statistických ukazatelů EZ

Tabulka 3: Porovnání základních statistických ukazatelů EZ s okolními státy

Tabulka 4: Výše dotace na ekologické zemědělství v letech 2004-2010

Tabulka 5: Vyplacené finanční prostředky v rámci dotace na plochu zařazenou do ekologického zemědělství v letech 1998 – 2009

Tabulka 6: Počet schválených žádostí a požadovaná výše dotace u investičních opatření PRV pro ekozemědělce v letech 2008 a 2009

Tabulka 7: Přehled zájmu výrobců biopotravin o podporu v dosud vyhlášených kolech opatření PRV „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“

Tabulka 8: Výhled rozvoje struktury zemědělské půdy v režimu ekologického zemědělství na roky 2010 – 2015

## 8. SWOT analýza ekologického zemědělství v ČR

### 1 Silné stránky

- Mnozí **zástupci** organizací, které se problematikou EZ systematicky zabývají, jsou **angažovaní** a jsou natolik zodpovědní, že na nich lze stavět realizaci vytvořených strategií (s velkým potenciálem pro zlepšení).
- **Technické zázemí** těchto zástupců je vyhovující.
- Ekologické zemědělství má fungující **systém kontroly**, akreditovaný na národní i mezinárodní úrovni, který zahrnuje také mechanismy zpětné vazby (řešení sporných případů atd.).
- V ČR je **stabilní skupina výrobců biopotravin a zpracovatelů** (stále je zde potenciál pro rozšíření kapacit a počtu zpracovatelů).
- Existují pravidla **pro dodržování principů pohody zvířat**.
- Jsou zavedeny **podpory ekologického zemědělství** v Programu rozvoje venkova.
- Je ustanoven **právní rámec ekologického zemědělství** (evropská legislativa a zákon o ekologickém zemědělství), jehož znění (a navazujících předpisů) je nezbytné průběžně aktualizovat.
- Proběhlo několik kampaní na zvýšení informovanosti spotřebitelů o biopotravinách.

### 2 Slabé stránky

- Nedostatečný stupeň **koordinace a společného postupu** při prosazování většiny klíčových faktorů v rozvoji EZ v okruhu hlavních aktérů (nízká komunikace, nevládní aktéři nejsou v mnoha případech dostatečným partnerem pro MZe).
- V **postojích** producentů, zpracovatelů, členů odbytových organizací, prodejců a ostatních aktérů je značný prostor pro zlepšování postojů a názorů, odpovídajících principům ekologického zemědělství (spolehlivost, přesvědčení, příklad ostatním atd.), které usnadní tvorbu odbytových vazeb
- **Výzkum, vzdělávání a poradenství** v EZ nejsou v ČR v současné době dostatečně rozvinuty, a proto je nedostatečná znalost situace a především příčin některých jevů. Např. je nedostatečná znalost rozsahu/potenciálu trhu jednotlivých komodit, není dostatek odborných lektorů.
- **Zpracování a odbyt** čeká značný rozvoj, přitom je roztržitá produkce a tento fakt není vyvážen odbytovými organizacemi (nízký stupeň organizace trhu), nové zpracovatelské organizace často nejsou stabilní.
- **Vztah k životnímu prostředí** není dostatečně vyzdvižen v komunikaci se spotřebiteli a dostatečně posilován při školení zemědělců. Ekologické zemědělství má značné možnosti zvýšit svůj kladný vliv na životní prostředí.
- Je velký prostor pro zvyšování jakosti surovin v EZ, cílenější zveřejňování výsledků kontroly a pro zpřísnění postihů při úmyslném porušení pravidel.
- **Ekonomická životaschopnost a schopnost zemědělců podnikat** jsou pro EZ, jako rostoucí odvětví zemědělství, klíčové. Řada farem nedostatečně zvládá přípravu podnikatelských záměrů, farmáři nejsou schopni zajistit financování projektů a účinně se tak ucházet o podpory ze strukturálních fondů i ze státního rozpočtu.

- **Spolupráci s** mnohými důležitými **organizacemi a státní správou** na celostátní i regionální úrovni je nezbytné zlepšit (krajské úřady a místní správa, výzkumné ústavy, university).

### **3 Příležitosti**

- Aplikace zahraničních zkušeností.
- Důvěra spotřebitele a rostoucí vnímání hodnot ekologických produktů spotřebiteli v ČR a EU zemích (vývoj spotřebního koše).
- Spolupráce s médii.
- Regionální speciality (místní/regionální tradiční znalosti nebo inovace, tvorba nových produktů, krajové odrůdy rostlin a místní plemena hospodářských zvířat).
- Stabilita politiky (ČR i EU).
- Podpora veřejnosti.
- Nové možnosti v získání finančních podpor EZ.
- Využití konvenčních struktur, zejména již vybudovaného trhu a obchodní sítě.
- Vstup do EU – otevření trhu, využití nových podpůrných programů.

### **4. Hrozby**

- Nedořešené vlastnické vztahy k půdě.
- Nízká koupěschopnost obyvatelstva.
- Nízká dostupnost úvěrů na běžném finančním trhu.
- WTO (odstranění podpor, změny politiky atd.).
- Nízká stabilita ekonomického prostředí, nestabilita trhu
- Klamavé označení produktů EZ
- Zavádění GMO v Evropě i ve světě.
- Negativní přírodní a klimatické jevy.
- Stále nízké ekologické vědomí populace.